

LBRIS

We know
books

NARCIS DORIN ION

**CAROL AL II-LEA
AL ROMÂNIEI
UN REGE
CONTROVERSAT**

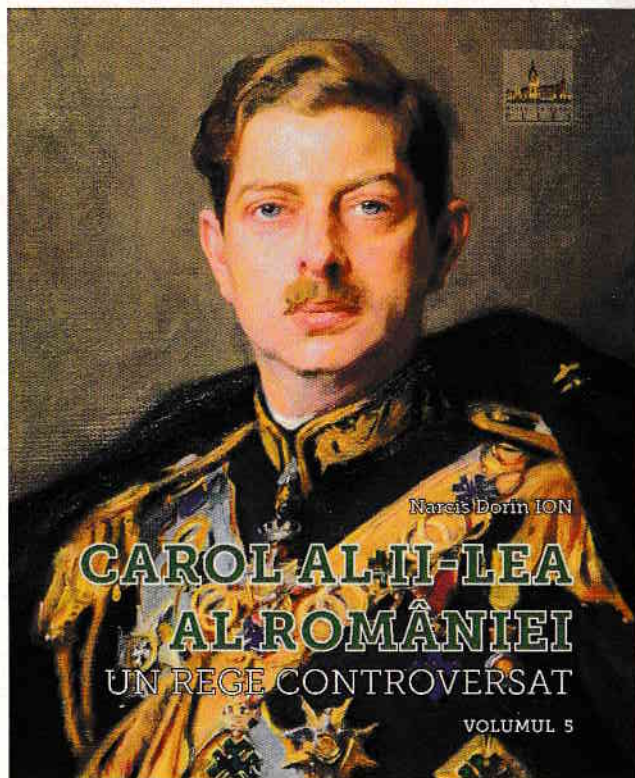
Ediția a II-a, revizuită și adăugită

Vol. II

Onești

Editura Magic Print

2025

Prima ediție a acestei cărți, tipărită la
 Editura Magic Print din Onești. 2021.
 Volumul 5.

CUPRINS

UN REGE ȘI UN ISTORIC LA JUDECATA CITITORILOR	5
UN NOU „ECHILIBRU ÎNTRE ANTITEZE”, ÎN VEȘMÂNT DE VÂNĂTOARE REGALĂ	9
REGELE CTITOR (1930-1940)	19
„Voievodul Culturii”	19
Mesajele regale de Anul Nou	21
Luna Bucureștilor – Expoziția Capitalei	36
Regele inaugurează noul studio al Radiodifuziunii – 11 februarie 1932.....	61
Cuvântări și conferințe regale la Radio România.....	65
Carol al II-lea – ctitor și iubitor de muzee. Muzeul Național	73
Muzeul Satului Românesc – creație a sociologului Dimitrie Gusti.....	76
O prietenie specială: regele Carol al II-lea – Grigore Antipa	84
Regele primește o donație insolită: Muzeul „Alexandru Saint-Georges”	89
...și inaugurează șantierul arheologic de la Sarmizegetusa – 9 septembrie 1934.....	92
Fundatia Culturală Regală „Principele Carol”	94
Misiunea culturală a echipelor regale studentești în lumea satului românesc	104

Căminele culturale – o creație regală în satele României Mari	123
Serviciul Social în slujba satului interbelic	134
Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”	149
Centrala Editurilor Regale – 1936	159
Revista Fundațiilor Regale.....	162
„Voievodul Culturii” elogiat de scriitori și filosofi – iunie 1940	168
Uniunea Fundațiilor Regale	174
Suveranul și tradițiile strămoșești	177
Regele investește marii ierarhi ai țării	179
O carte de căpătâi – „Biblia regelui Carol al II-lea”	199
Regele și biserica. Ctitorind și inaugurând catedrale ortodoxe	204
Regele în mijlocul profesorilor și studenților clujeni – 20-21 octombrie 1930.....	226
Doctor Honoris Causa al Facultății de Litere din Cluj – 13 iunie 1937	229
La Universitatea din Cernăuți – 25 mai 1933	236
Inaugurarea cursurilor universitare la Iași – 1 noiembrie 1933	238
Ctitor al „Cetății Universitare” din București – 1935.....	240
În sprijinul învățământului universitar agronomic.....	246
...și al celui comercial sau teologic.....	251
În mijlocul învățătorilor din țară.....	253
Carol al II-lea în Aula Academiei Române	254
Regele îl elogiază pe Lucian Blaga la Academie – 5 iunie 1937	260
O legătură de suflet: Carol al II-lea – Nicolae Iorga	266

Omagiindu-i pe înaintași	273
Suveranul și scriitorii	278
„Ziua”, „Săptămâna” și „Luna Cărții”	288
Carol al II-lea și oamenii de știință	299
Institutele de cercetare onorate de suveranul țării	303
Intelectualii regelui	306
Prezent la serbările „Astreii”	308
Evocând trecutul medicinei românești.....	311
Participând la conferințe universitare.....	313
...și la congrese agricole.....	314
Inaugurând importante clădiri publice.....	316
...și punând piatra de temelie a altor edificii.....	320
Vizitând orașele României Mari.....	320
... susținând administrația publică.....	326
...și inaugurând șantiere sau expoziții în țară	327
Premiindu-i pe cei merituoși.....	332
„Voievodul Culturii” – imortalizat în fresca Ateneului Român – 1938.....	333
O realizare epocală: <i>Enciclopedia României</i> – 1938	346
Carol al II-lea reconstruiește Castelul Foișor din Sinaia.....	356
Duduia redcorează interioarele Foișorului	367
Un rege pragmatic la Castelul Peleş – Carol al II-lea.....	370
Carol al II-lea – ctitor al Palatului Regal din București	374
Palatul de la Scroviștea – o reședință necunoscută a regelui Carol al II-lea	394
Carol al II-lea inaugurează Palatul Elisabeta – 12 octombrie 1937	420

Palatul principelui Nicolae de la Snagov	435
Carol al II-lea inaugurează Școala Superioară de Război – 7 decembrie 1939	442
Arhitectul Duiliu Marcu și creațiile sale din epoca lui Carol al II-lea	449
Regele și arhitectura. Pentru un stil național „Carol al II-lea”	460
„Emblemele” arhitectonice ale unei domnii	475
Un monument emblematic al epocii – Arcul de Triumf	486
Carol al II-lea îl omagiază pe Carol I la Turnu Severin – 8 mai 1939	494
Inaugurarea monumentului regelui Carol I – 9 mai 1939	499
Monumentele de for public din Bucureștii regelui Carol al II-lea	506
România la Expoziția Universală din Bruxelles – 1935	510
Participarea României la Expoziția Internațională de la Paris – 1937	515
Expoziția românească de la Londra – 1938	533
Succesul României la Expoziția Internațională de la New York – 1939	536
REGELE DICTATOR (1938-1939)	553
10 februarie 1938 – instaurarea regimului autoritar	553
Pregătirea loviturii de stat	555
Miron Cristea. Patriarhul – prim-ministru <i>de jure</i> (10 februarie 1938 - 6 martie 1939)	561
Regele Carol al II-lea – prim-ministru <i>de facto</i>	569
Starea de asediu – 11 februarie 1938	581

Mesajele „Căpitanului”, către tineri și bătrâni	584
Remanieri guvernamentale cu... miză regală	588
Noua Constituție a Regatului Român – 27 februarie 1938	596
Publicitate pe bani mulți. Presa în slujba regimului autoritar	619
Instituționalizarea Consiliului de Coroană – 30 martie 1938	622
Dizolvarea partidelor politice – 30 martie 1938	626
„Apărarea ordinii în stat” – 14 aprilie 1938	637
Procesele lui Corneliu Zelea Codreanu – mai 1938	647
Funeralii naționale pentru regina Maria – iulie 1938	665
Reforma administrativă – 13 august 1938	714
Un Hohenzollern la Curtea de la Saint James – 15-18 noiembrie 1938	728
Scurtă vizită în Belgia – 18-19 noiembrie 1938	747
Regele și Marele Voievod la Palatul Elysée – 20 noiembrie 1938	748
Regele în vizită privată la cancelarul Reich-ului – 24 noiembrie 1938	755
În tren cu feldmareșalul. Întrevederea cu Hermann Göring	780
Terorismul de stat. Lichidarea „Căpitanului”, a „Nicadorilor” și a „Decemvirilor” – 29/30 noiembrie 1938	784
Frontul Renașterii Naționale – 15 decembrie 1938	823
Diplomație adaptată la vremuri tulburi. România și criza cehoslovacă	845
România și ocuparea Ucrainei Subcarpatice de către Ungaria	852

Consiliul de Coroană din 17 martie 1939	864
„Cazul Tilea” – martie 1939	872
Acordul economic româno-german – 23 martie 1939	880
Acordurile bilaterale româno-franceze – 31 martie 1939	888
Garanțiile anglo-franceze – 13 aprilie 1939	890
Un scurt Consiliu de Coroană – 15 aprilie 1939	897
Grigore Gafencu în turneu diplomatic occidental	901
Un diplomat sovietic la București – Potemkin	906
Teama de Rusia și pretențiile sale asupra Basarabiei	911
Congresul breslelor – 1 mai 1939	912
Noua lege electorală – 9 mai 1939	914
Alegeri cu partid unic – 1-2 iunie 1939	919
Regele dornic de reforme	930
Un vecin revizionist greu de temperat: Ungaria	934
În căutarea unor posibili aliați: Turcia și Grecia	942
În vizită la palatul sultanilor. Carol al II-lea la Istanbul – 11 august 1939	943
Încercări tardive de înarmare (1938-1939)	952
Raportul ministrului Victor Slăvescu – 1 decembrie 1939	966
Înzestrarea armatei în anul 1940	977
Neutralitatea României în războiul mondial	985
Consiliul de Coroană din 6 septembrie 1939	991
Aurul polonez tranzitează România	998
O mână întinsă refugiaților polonezi	1000
Asasinarea premierului Armand Călinescu – 21 septembrie 1939	1006

Un guvern de represalii: Gheorghe Argeșanu (21-28 septembrie 1939). Decimarea Mișcării Legionare	1016
Revenirea la „normalitate”. Guvernul Constantin Argetoianu (28 septembrie - 23 noiembrie 1939)	1030
Frontul Național Studențesc – 19 octombrie 1939	1038
Blocul neutrilor – 28 octombrie 1939	1039
Întoarcerea lui Gheorghe Tătărescu la guvernare (29 noiembrie 1939 - 3 iulie 1940)	1042
REGELE DETRONAT (1940)	1061
Bobotează în Basarabia – 6 ianuarie 1940	1061
Aniversarea a 10 ani de domnie – 8 iunie 1940	1065
„Din culmea unui deceniu de glorioasă domnie”	1075
Radio România în slujba propagandei regale	1101
„Omagiu” – Scriitorii „închină Regelui Scriitor inima, credința și pana lor”	1119
Partidul Națiunii – 22 iunie 1940	1150
Negocieri pentru Cadrilater. Paradisul pierdut	1165
Ultimatumul sovietic. Cedarea fără luptă a Basarabiei. 26-28 iunie 1940	1174
Primul Consiliu de Coroană din 27 iunie 1940	1184
Al doilea Consiliu de Coroană din 27 iunie 1940	1193
Rechizitoriul generalului Ion Antonescu	1213
„Reconcilierea” regelui cu Mișcarea Legionară	1221
Ultimul prim-ministru al domniei: Ion Gîrguru (4 iulie - 4 septembrie 1940)	1235
„Fosilele” politice în audiență la tânărul rege	1239
Apropierea de Reich-ul german. Schimbarea alianțelor	1245
Führer-ul îi dă sfaturi Suveranului – 15 iulie 1940	1255

Răspunsul Regelui – 24 iulie 1940	1261
Consiliul de Coroană din 23 august 1940	1266
Tratative și „arbitraj” la Viena	1274
Primul Consiliu de Coroană – 30 august 1940.....	1281
Discursul regelui.....	1294
Consultări la Palatul Regal	1297
Dictatul. Mutilarea Transilvaniei	1301
Al doilea Consiliu de Coroană – 31 august 1940.....	1307
Drama unei țări văzută de un tânăr profesor	1322
Finalul unui deceniu de domnie.....	1324
3 septembrie 1940 – în căutarea generalului Antonescu	1327
4 septembrie 1940 – ultima schimbare de guvern	1331
5 septembrie 1940 – ultima zi a domniei	1342
6 septembrie 1940 – abdicarea ultimului rege al României Mari.....	1350
Ultimele întâlniri ale Suveranului.....	1361
Rămas bun colaboratorilor apropiați.....	1368
7 septembrie 1940 – ultima zi în România.....	1370
REGELE PRIBEAG (1940-1953).....	1383
8 septembrie 1940 – începutul lungii pribegii.....	1383
Escală în Portugalia.....	1395
În drum spre Cuba.....	1398
Trei ani în Mexic (1941-1944).....	1401
Politică în stil... mexican	1404
Premoniții politice la începutul anului 1943.....	1406
Tratative cu sovieticii pentru revenirea pe Tron	1409
Rio de Janeiro (1944-1947).....	1422

Căsătoria mult așteptată	1425
Estoril – destinația finală (1947-1953).....	1428
Carol al II-lea - Mihai I – o relație imposibilă în exil	1434
Ultima reședință: vila „Mar y Sol”	1437
Monotonia vieții în exil	1441
Aniversări... banale	1445
Crăciunul în exil.....	1447
Un moment de bucurie – cununia religioasă	1450
Cu gândul la țara pierdută	1455
Ultimele tribulații politico-familiale.....	1459
Un rege filatelist la Londra.....	1464
O moarte subită	1476
și... un necrolog documentat	1477
Funeraliile portugheze	1481
Întoarcerea acasă.....	1487
Înmormântarea ... definitivă	1494
NOTE.....	1497
Bibliografie generală	1698
Despre autor	1827
File de album	1836

Corectură: Mircea-Alexandru Hortopan,
Narcis Dorin Ion

Tehnoredactor: Laurențiu Cotleș

Coperta 1: Regele Carol al II-lea, 1935
(Fototeca Muzeului Național Peleş)

Tipar: Tipografia Magic Print Onești

© Editura Magic Print Onești

Editură recunoscută de Ministerul Educației prin
Consiliul Național al Cercetării Științifice din
Învățământul Superior (CNCSIS) – Cod 345.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ION, NARCIS DORIN

Carol al II-lea al României : un rege controversat / Narcis
Dorin Ion. - Ed. a 2-a, reviz. și adăug. - Onești : Magic Print,
2025

2 vol.

ISBN 978-606-622-722-3

Vol. 2. - 2025. - Conține bibliografie. -

ISBN 978-606-622-723-0

94

Reproducerea integrală sau fragmentară, prin orice
formă și prin orice mijloace tehnice, este strict interzisă și
se pedepsește conform legii. Răspunderea pentru
conținutul și originalitatea textului revine exclusiv
autorului / autorilor.

UN REGE ȘI UN ISTORIC
LA JUDECATA CITITORILOR

Academician Georgeta Filitti

„Viața în vitrină” este sintagma ce se potrivește cel mai bine
capetelor încoronate. De când se nasc și aud cele 101 salve de
tun trase pentru memorabilul eveniment, până la carul
mortuar, însoțit de mii de oameni care îi conduc pe ultimul
drum, regii au parte de o publicitate unică. Marele public
rămâne în permanență curios, presa se hrănește cu faptele lor,
lumea întreagă parcă se modelează, imită, urmărește,
încuviințând sau blamând orice mișcare a monarhului. E o
realitate universală de care s-a împărtășit explicit și
România în prima parte a secolului XX în persoana regelui
Carol al II-lea, născut la Sinaia în 1893 și stins din viață la
Estoril (Portugalia) în 1953.

Condiția regală implică nenumărate riscuri. Lumea
vede, comentează, se ambalează și critică de cele mai multe
ori. Ca principe, apoi ca rege, unui om i se trec cu vederea
puzderie de fapte, gesturi, spuse de-a lungul vieții. E parcă o
înțelegere, un „contract social” între suveran și popor: pe de o
parte, cel dintâi își materializează virtuțile și păcatele, pe de alta
omul de pe stradă se lasă condus. Uneori se atinge punctul
critic și ceea ce părea o trainică cooperare explodează.

LIBRIS | We know
 Această schemă, sesizabilă vreme de 60 de ani, i se potrivește admirabil regelui Carol al II-lea.

A cunoaște toate resorturile, a judeca obiectiv nenumăratele forme de manifestare ale autorității regale, de la impunerea construirii unor edificii grandioase la modelarea batistelor de mătase ale ofițerilor, de la rânduirea vieții personale după bunul plac, până la înghesuirea urmașului într-un pat educațional ce seamănă cu cel al lui Procust – toate acestea îl privesc pe comentatorul ulterior, în speță pe istoric.

Viața lui Carol al II-lea a însemnat o înșiruire cotidiană de fapte neașteptate, uimitoare, unele de prima pagină a ziarelor și mai toate ideale spre a fi comentate. Amatorii n-au lipsit, dar până mai deunăzi ei s-au împărțit în detractori și prezentatori encomiastici. Firește, explicațiile nu lipsesc. În România, în urma abdicării regelui Carol al II-lea la 6 septembrie 1940, s-au exprimat doar opoziții. În străinătate a fost văzut mai mult ca un aventurier, ca un *play boy*. Obiectivitatea a lipsit și într-un caz și într-altul. Dar istoriografia e o știință în mișcare. Dincolo de alb și negru, de încrâncenări ori lipsă de măsură, își face loc înfățișarea echilibrată și, mai ales, dezinhibată a personalității celui care a fost Carol al II-lea.

Este cazul volumelor de față, datorate unui autor consacrat. Preocupat de răstimpul monarhic al istoriei noastre, atent să aștepte și să folosească în mod exhaustiv toată documentația de natură să-l prezinte corect pe monarh (documente oficiale, presă, jurnale intime, corespondență de tot felul), Narcis Dorin Ion și-a conceput monografia într-o formă atrăgătoare, credibilă și care, indiscutabil, va

deveni un reper atât în analiza personajului, cât și a epocii când a condus România.

Doar cunoașterea imensului material documentar, alăturată unei discipline profesionale remarcabile, i-au permis istoricului să realizeze această monografie de excepție.

Carol al II-lea rămâne unul dintre cei mai expresivi suverani ai istoriei noastre, căci tot ce a făcut a luat forme extreme. Și nu totdeauna benefice. Doar că evidențierea unui singur aspect, bun sau rău, e pernicioasă. Omul trebuie privit în contextul epocii, ținut seama de climatul internațional, de evoluția vieții politice interne și, firește, de firea sa năvalnică, de „fiu risipitor” cum l-a caracterizat Regina Maria în 1930, la începutul Restaurației.

Păstrarea cumpenei în prezentarea domniei regelui Carol al II-lea rămâne caracteristica de căpetenie a lui Narcis Dorin Ion. Și-a exersat condeiul publicând peste 30 de volume, unele despre ceilalți suverani (Carol I, Ferdinand I, Mihai I) ai României. Cunoaște ca nimeni altul patrimoniul regal și a dovedit-o prin studiile tematice consacrate acestuia. A purces la prezentarea vieții și faptelor monarhului abia în clipa când a avut sentimentul cunoașterii și înțelegerii plenare a celui care a condus România între 1930 și 1940. Trebuie așadar să convenim că tânărul aventuros, ajuns „voievod al culturii”, aflat la cârma țării în anul tragic 1940 al sfâșierilor teritoriale, și-a găsit istoriograful ideal în persoana lui Narcis Dorin Ion.

UN NOU „ECHILIBRU ÎNTRE ANTITEZE”, ÎN VEȘMÂNT DE VÂNĂTOARE REGALĂ

Prof. univ. dr. Mircea Ciubotaru

Repede se înșală oricine numără titlurile de tomuri ale unui autor care străbate calea vieții sale intelectuale cu viteza și opulența Orient Expressului de odinioară. Eferescența intelectuală a d-lui Narcis Dorin Ion, a cărui notorietate științifică primejduiește integralitatea numelui auctorial, amenințat de concurența unei sigle (NDI), începe să contureze în mintea cititorului informat imaginea actorului prodigios, capabil să schimbe rolurile, chipurile și veșmintele după locul spectacolului și interesul privitorului, ca la *teatrum mundi* sau la teatrul de marionete al actualității încă neșezate în tipare recognoscibile. O vastă Operă în cinci tomuri, cu aspect de enciclopedie cu autor unic și album regal fastuos era propusă în anul 2021 unor cititori presupuși a deține cel puțin un birou directorial și un fotoliu pentru lectură comodă, de mai multe zile și nopți. Recenzia acestui monument de erudiție și artă tipografică, apărută curând după ieșirea de sub tipar, poate fi reprodușă aici, doar schimbând rama narațiunii, dar răspunzând minimal la întrebarea dialectică „Ce se câștigă, când se pierde ceva?”, urmată de reversul inerent interroga-

IBRIS | We know
books

ției. Renunțând la comoara de imagini, multe inedite, care reconstituie și vizual un univers supus perisabilității materiei, lucrarea acum restituită fără podoabe, precum și „eroul” povestirii schimba mantia regală cu veșmântul comod al expedițiilor sale cinegetice, s-a pierdut contribuția presupusei echivalențe a o mie de cuvinte necesare pentru descrierea fiecărei imagini fotografice, dar lectorul nelenș a câștigat dreptul de a decide el însuși asupra cuprinderii funcției imaginative a cuvântului citit. Au pierdut, desigur, și cărcotașii prilejul de a-și motiva eventuala rezervă critică șubred susținută de impresia vagă, ce trădează lipsa lecturii volumelor, care ar putea îngădui aprecierea impozantului *opus* ca o serie de... albume.

Titlul heliadesc, al uitatei opere de la 1869, *Echilibru între antitezi*, ales pentru această nouă sumară prezentare, îl privește pe autor, mai curând în sensul capacității unei drepte cumpăniri a faptelor și motivațiilor unui personaj constituit din excese, puțin dispus sau capabil de alegerea unei *mediocritas aurea*. Această adecvare a grilei autorului la obiectul și subiectul preocupării nu este puțin lucru, când forța ideologiilor tinde să denatureze mereu demersul istoriografic prin ocheanul deformativ al opțiunilor vinovate sau prost selectate.

O operațiune de restructurare a lucrării, în care ultimul volum consacrat cititorilor culturale ale regelui își găsește o altă distribuție, în cronologia înfăptuirilor, se vedește nu ca o reparație de construcție, ci ca o altă perspectivă asupra logicii timpului istoric. Cu aceste considerente, pot reproduce fără rectificări de substanță sau retractări observațiile și evaluările primei ediții, în forma integrală de mai jos.

Un autor temeinic și productiv, care, în numai două decenii, a putut să-și edifice prin credibilitate, personalitate și vizibilitate un statut de prim rang în istoriografia post-decembristă, este strălucit reconfirmat acum cu o lucrare de mult așteptată ca necesitate reparatorie. Omul, cu o prezență activă, dinamică și deschidere generoasă, atenuează prin comportament dezinvolt și umor spontan gravitatea implicită a sarcinilor asumate de administratorul de bunuri culturale (cu mai multe responsabilități ministeriale și ca director al muzeelor naționale de la Bran și Peleş) și de eruditul făuritor de texte științifice riguroase.

Contactul cititorului cu obiectul tipografic suscită uimiri despre un mod neobișnuit de a dilata timpul, anii, pentru a face loc / spațiu laborioasei și cronofagei munci de documentare și redactare a textelor. Nevăzând nicăieri virtuțile drojdiei intelectuale care stimulează efervescența poligrafă a producătorilor de vaste compilații publicistice, urcați apoi pe pedestaluri mediatice de mucava, lectorul, anesteziat de tirania normalității general acceptate, își poate totuși imagina explicația vreunui ajutor invizibil din speța nemuritoare, la propriu și figurat, a vestitului Chirică din povestea lui Stan Pățitul, secerător într-o singură noapte al lanurilor de pe o întreagă moșie. Așadar, 21 de lucrări în 30 de tomuri, câteva fiind rezultate din colaborări (cu Mihai Retegan, Cristina Păiușan, Sorin Iftimi, Ion Bulei și alții), toate însumând vreo 10 000 de pagini, în afară de numeroasele studii și articole risipite în diverse publicații cu profil istoriografic și muzeistic, nu se pot lesne aduna sub aceeași semnătură. Situându-se ca preocupare la altitudinea societății românești, reprezentată de regalitate

(Regele Carol I, două volume, Regina Maria, două volume, Regele Carol al II-lea, cinci volume, Regele Mihai, un album, 2021), de elitele politice și sociale, văzute și din perspectiva statutului lor material și simbolic (prin reședințe, castele, palate și conace de la Bran, Peleş, Mogoșoaia, Miclăușeni, Florica Brăienilor, din București, îndeosebi, și din alte locuri) și de personalități culturale actuale (Dan Berindei, Răzvan Teodorescu și Dinu C. Giurescu, în convorbiri cu autorul), tematica asigură prin ea însăși un interes major, în timp ce bogăția izvoarelor documentare, copleșitoare, a presupus o remarcabilă capacitate de cuprindere, dar și de selecție, recompensate cu o încărcătură importantă de inedit, deci de noutate absolută a informației. Preocuparea istoriografului, pendulând între istoria politică și socială, cu o componentă genealogică implicită, și calificarea sa în domeniul muzeografiei, arhitecturii și artelor vizuale, este bine circumscrisă în modernitate și contemporaneitate. Între aceste condiționări favorabile, se schițează și un paradox al cercetării: peregrinarea pe drumuri bătătorite, unele devenite bulevarde ale bibliografiei istorice, de ar fi să amintim doar sutele de biografii, jurnale, memorii, volume de corespondență, precum și de documente, monografii, studii și articole semnate de Ioan Scurtu, Petre Țurlea și alți zeci de autori obligă și la observarea unor căi lăaturalnice, cărări și poteci care duc spre luminișuri neștiute sau accidente topografice demne de toată atenția călătorului în timpul revolut, dar și la sinteze personale, distincte și bine individualizate.

Conceptută ca biografie a unei personalități dominante și ca radiografie a unei epoci puternic amprentate de aceasta, lucrarea, doar semnalată aici, a fost structurată

urmând firesc, în primele patru volume, secvențe cronologice delimitate judicios și desemnate prin titluri de capitole cu valoare orientativă și caracterologică: *Copilăria și adolescența (1893-1914)*, *Rătăcitorul principe moștenitor (1914-1930)*, *Regele jucător (1930-1932)*, *Regele constituțional (1932-1938)*, *Regele orgolios (1930-1938)*, *Regele dictator (1938-1939)*, *Regele detronat (1940)* și *Regele pribeag (1940-1953)*. Autorul a reușit astfel să ordoneze investigarea complexului de acțiuni, decizii și atitudini în viața statului, în politica internă și externă, dar și în relațiile cu membrii familiei regale (regina Maria, regina Elena, prințul Nicolae și principesa Ileana, marele voievod Mihai) și cu anturajul personal, toate acestea reliefând acele particularități ale omului și regelui, în fascicul de lumini și umbre (inteligentă vie, cultură autentică, voință puternică, orgoliu pe măsură, dominant în relațiile cu clasa politică și dominat de arghirofilie, amoral și imoral), care justifică pe deplin intenția unei situări în succesiunea dinastiei Hohezollern, formulată în titlu: *un rege controversat*. Toate aceste trăsături au fost fie evidențiate, fie oculte în percepția publică a vremii sale, prin presă și în literatura privată, fie reinterpretate în istoriografia de după 1948 și cea de după 1989, cu un partizanat ideologic deformativ, oscilând între osana și vituperare, adesea dibuindu-se și calea de mijloc a obiectivității istoricului profesionist sub clasică necesitate definită de sintagma bimilenară *sine ira et studio*. D-l Narcis Dorin Ion a găsit totdeauna formula adecvată, prin dozajul calificativelor, folosind balanța fină a citatelor din corespondență, jurnale și memorii ale contemporanilor aflați în proximitatea regelui, colaboratori și adversari, sau în intimitatea familiei și a camarilei

celebre, precum și prin judecăți proprii în formulări prudente și pertinente.

O soluție eficientă pentru buna gestionare a abundenței material adunat și parcurs de-a lungul multor ani, a fost rezervarea ultimului volum (V) unor teme care și-ar fi diminuat, poate, relief, într-o abordare secvențială în fluxul cronologiei domniei lui Carol al II-lea, concomitent și paralel cu panorama vieții politice și de stat, anume cele referitoare la trei domenii în care acesta și-a pus pecetea inconfundabilă prin implicarea sa în sectoarele decisive ale guvernării și administrației: *Regele soldat (1930-1940)*, *Regele diplomat (1930-1938)* și *Regele ctitor (1930-1940)*. Propensiunile militare ale regelui au fost stimulate nu numai de necesități stringente, dar și de gusturile și preferințele sale pentru fast și ceremonial, în climatul celor două decenii de pace, satisfăcute prin participarea la ceremonii, acordarea de decorații și ordine, crearea de uniforme și însemne ostășești, inaugurarea unor monumente comemorative, supravegherea manevrelor și, mai folositor, de preocuparea pentru înzestrarea armatei, dezvoltarea marinei și aviației. Din păcate, scurtul răgaz de după criza economică și până în anul 1940, precaritatea resurselor financiare, lipsa unei industrii de armament competitive, precum și viciile endemice de la comanda armatei (incompetență, promovări politicianiste și chiar corupție) au generat o stare reală prea puțin mulțumitoare, probată tragic și în prima conflagrație mondială, slăbiciunile istorice și structurale fiind suplinite doar de uriașe jertfe umane. De aceea, interesul lectorului acestei secțiuni este repede captat de capitolele privitoare la critica făcută de generalul Ion Antonescu organizării armatei și de constatările

deloc optimiste ale regelui, când iese de sub impresia festivă a paradelor pe care el însuși le solicita și onora.

Reconectată cu volumele anterioare este secțiunea rezervată implicării viguroase a regelui în coordonarea relațiilor diplomatice ale României, în condițiile reconfigurării permanente a scenei politice și ale pericolelor revizionismului german și maghiar, care au generat crearea și eșecul Micii Înțelegeri și au impus necesitatea implicării șefului statului în acomodarea și dinamica relațiilor cu Iugoslavia, Bulgaria, Cehia, Polonia, Turcia, Uniunea Sovietică și Germania. În plan intern, se întrevede din ce în ce mai clar drumul spre dictatura regală și spectacolul indiscret al rivalității cu Nicolae Titulescu, în tentativa redresării imaginii internaționale a șefului statului român, deteriorată de tarele vieții sale personale.

O amplă secțiune a ultimului volum, echivalând cu o veritabilă monografie, oferă cele mai interesante informații și noi considerații asupra dimensiunii novatoare a epocii lui Carol al II-lea, depășind realizările mult mai îndelungatei domnii a predecesorului omonim și prefigurând liniile de forță și ritmul unei posibile dezvoltări a României viitoare, dacă nu s-ar fi produs marea ruptură provocată de război și apoi de ocupația sovietică. Aproape că nu aflăm un domeniu al vieții economice, sociale și, îndeosebi, culturale care să nu fi resimțit energia personalității regelui, gratulat ca „Voievodul Culturii”, prin voită referință la epoca lui Constantin Brâncoveanu. În general, în mediile intelectuale și scriitoricești domnia lui Carol al II-lea a fost și mai este încă asociată și chiar limitată la beneficiile datorate Fundațiilor Regale (editură, revistă, premii), dar aici un amplu tablou se desfășoară prin

LIBRIS | We know books

reconstituirea prezenței regale în numeroase inițiative și susțineri instituționale și financiare, în domenii create sau trezite la o nouă viață, stimulate și favorizate, pe care o simplă enumerare le poate doar indica: Academia Română, Universitățile, Biserica, Ateneul, Muzeele, Catedralele, Monumentele de for public, Palatele regale și administrative, Institutele de Cercetare, Căminele Culturale, Expozițiile naționale și internaționale, cu rodnice repercusiuni pentru sectoare vaste ale culturii și științei românești, precum învățământul primar și liceal, cel superior agronomic, militar, medical, sociologia, literatura, medicina, arhitectura, artele plastice. Se evidențiază în această secțiune noutățile pe care specializarea autorului le-a putut aduce în premieră documentară, cele referitoare la înnoirile reședințelor regale de la Castelul Foișor (Sinaia), de la Peleş, Palatul regal din București, Palatul Elisabeta, cele de la Scroviștea și Snagov. Intelectualitatea românească, de cea mai înaltă calitate și competență, a beneficiat din plin de circumstanțele unei domnii grevate de contradicții, dar și promotoare a progresului, plătind apoi, cu asupra de măsură, pentru fidelitate sau oportunism cert, în numeroase cazuri notorii.

Eșafodajul acestei impunătoare construcții istoriografice își dezvăluie temeliiile și zidurile din examinarea surselor și resurselor pe care o rapidă enumerare trebuie să le semnaleze. Informațiile noi pentru cititorul familiarizat cu epoca lui Carol al II-lea provin din presă (23 de publicații periodice dintre anii 1920 și 1940, mai multe străine, aflate în Arhiva Muzeului Peleş) și din fondurile arhivistice mai puțin cercetate, tezaur de știri despre probleme, situații, conjuncturi, din care pot selecta aleatoriu doar cele despre:

bacalaureatul principelui Carol din anul 1912, supravegherea sa la Paris, în anul 1927, de către serviciile speciale franceze la cererea prim-ministrului Ionel Brătianu, activitatea unui serviciu de informații personal, pentru anii 1934-1935, al Elenei Lupescu, dirijat de Ion Pitulescu, șeful Poștei și Telegrafului, fapt ce evidențiază pregnant rolul nefast al amantei regale (Duduia) în viața politică și de stat, numeroasele detalii din texte inedite, jurnal și corespondență a Reginei Maria cu Carol, referitoare la izolarea ei începând chiar din anul 1930 al revenirii pe Tron, la relația deteriorată cu sora, principesa Ileana, și cea „imposibilă” cu soția, principesa Elena, și foarte multe dezvăluiri ce țin de viața personală, discretă cât poate fi aceea a unei figuri publice de asemenea anvergură, dar relevante pentru înțelegerea mai nuanțată a mobilurilor interioare cu consecințe directe asupra unor decizii politice majore. Sunt abundente și noi informațiile provenite din Arhivele Naționale ale României, Biblioteca Academiei Române, Muzeul Național Peleş, fondurile Casei Regale și arhiva personală a regelui Carol al II-lea, documentar ce distinge net această monografie de tot ce s-a scris până în prezent, sinteză concepută și panoramă captivantă din perspective, linii, tușe, culori și umbre meșteșugit corelate. Text impecabil, narațiune alertă, stil științific adecvat, dar și incisiv prin exactitatea observațiilor și plasticitatea caracterizărilor, fac din această masivă lucrare o lectură instructivă de nivel superior și agreabilă, similară cu aceea a recentei monografii *Florica, vatra Brătienilor* (420 p.), apărută sub egida Muzeului Național Brătianu (în anul 2020).

Ilustrațiile și grafica de excepție a primei ediții a acestei cărți – în cinci masive volume-album, apărute, sub egida Muzeului Național Peleş, tot la Editura Magic Print din Onești, în anii 2020 și 2021 –, prin calitatea imaginilor fotografice și ineditul lor, provenite din muzee, arhive naționale, biblioteci românești și străine (Polonia, Franța, Austria), și opt colecții private, nu sunt doar auxiliare vizual-plastice ale textului, ci și o componentă documentară de prim ordin în economia lucrării. Bibliografia generală, cu peste 1 000 de titluri, și aparatul critic de note (peste 9 200) califică superior o Operă de referință, complet grăitoare pentru capacitatea creativă a d-lui Narcis Dorin Ion, autor deplin consacrat la vârsta maturității biologice și științifice.

REGELE CTTTOR (1930-1940)

„Voievodul Culturii”

Oricât de detestat ar fi fost, în epocă și în posteritate, și oricâte păcate ar fi avut, în viața privată sau publică, un lucru nu îi poate fi contestat regelui Carol al II-lea: irepresibila sa vocație culturală și neconținutul mecenat pe care l-a practicat, încă din tinerețe, în acest atât de sensibil domeniu al vieții noastre spirituale. Dintre toți regii și conducătorii României celui de-al XX-lea veac, cel de-al II-lea Carol a fost, fără putință de tăgadă, șeful de stat cel mai atent și cel mai implicat în viața culturală a țării, deceniul domniei sale neavând egal din acest punct de vedere. În numai zece ani (1930-1940), cultura și urbanismul au făcut remarcabile progrese în București și în țară, iar mărturiile acestei perioade de avânt s-au păstrat până în zilele noastre. Și nu sunt deloc puține aceste creații, de la edificii publice reprezentative – creații ale unor talentați și moderni arhitecți, cu care regele a colaborat îndeaproape –, arhitecturi rezidențiale oficiale și private, parcuri și amenajări peisagistice urbane, bulevarde moderne sau monumentale catedrale ortodoxe de inspirație neobizantină, răsfirate pe teritoriul României

Mari, până la muzee, săli de expoziții sau de conferințe, mii de cămine culturale sătești și urbane și sfârșind cu milioanele de volume tipărite sub egida Fundațiilor Culturale Regale patronate de cel care a dorit – și credem că a și reușit! – să fie un „Brâncoveanu al culturii române”, după cum singur a declarat la începutul domniei sale¹.

Din acest punct de vedere, domnia celui supranumit, încă din epocă, „Voievodul Culturii” a fost o perioadă fastă a istoriei noastre și implicarea sa directă în actul cultural a dat un puternic imbold creației românești interbelice. Carol al II-lea a fost interesat în mod sincer de fenomenul cultural, deși nu urmăse cursuri universitare. Moștenirea genetică (de la bibliofilul rafinat care a fost regele Ferdinand I și de la atât de talentata sa mamă, regina-artistă Maria), pregătirea din adolescență cu renumiți profesori (între ei, Nicolae Iorga), audierea unor cursuri la universități din țară și din străinătate (la Sorbona, de pildă), pasiunea și interesul direct pentru domenii dintre cele mai variate (remarcate de contemporani), lecturile sale atotcuprinzătoare (la Arhivele Naționale ale României se păstrează, pe lângă caietele sale din adolescență, și microfilmul unui jurnal de lectură din anii maturității, al cărui original a fost depus, împreună cu manuscrisul *Însemnărilor* sale zilnice, la Academia Portugalieze din Lisabona), curiozitatea sa intelectuală și propensiunea pentru domenii noi ale culturii (pentru muzee, de pildă, pe care alți conducători le-au găsit total neinteresante, în cazul în care au știut de existența lor!) – toate acestea fac din Carol al II-lea un personaj cu totul special al istoriei noastre.

Având vocație de Mecena, ultimul suveran al României Mari a înființat Fundații Culturale și instituții noi, a zidit

palate și castele, a participat la sute de inaugurări de expoziții, de biblioteci, de institute de cercetare, de cămine culturale, de școli ori de monumente de for public, a vorbit cu substanță, de atâtea ori, în Aula Academiei Române (unde a salutat primirea unor noi membri ai savantei companii – George Enescu sau Lucian Blaga, de pildă –, lucru făcut doar de Carol I, în cazul lui Grigore Antipa), a deschis anul universitar la marile universități ale țării, a participat la întronizarea înalților ierarhi ai Bisericii noastre și la târnosirea unor noi catedrale ortodoxe – și toate acestea nu le-a făcut dintr-o obligație protocolară, ci dintr-un interes lăuntric, care-i luminează ființa plină de contradicții. Faptele mai sus evocate ne-au determinat să-i dedicăm regelui ctitor un capitol special în această amplă lucrare, încercând, chiar dacă spațiul tipografic este limitat, să prezentăm neuitatele sale realizări culturale.

Mesajele regale de Anul Nou

Carol al II-lea a inaugurat, la 1 ianuarie 1931, tradiția rostirii unui mesaj de Anul Nou, acest lucru petrecându-se după oficierea serviciului divin la Patriarhie, când regele și membrii Familiei regale au fost invitați în sala de recepție a Palatului Patriarhiei, unde au ținut scurte cuvântări patriarhul Miron Cristea și Mihai Popovici, președintele *ad-interim* al Consiliului de Miniștri. În cuvântarea sa, regele a apreciat că anul 1930 a fost „pentru țara noastră și un an de prefacere materială și morală”². În același timp, în opinia sa, 1930 a fost „poate ultimul an în care s-a mai trăit cu ideologia de belșug de după război”, suveranul sperând că „acest nou an, care începe cu sacrificii dureroase pentru mare parte din cei chemați să-și depună munca în folosul

statului, e totuși un an de început de normalizare a vieții”³. „Poate este un început de normalizare în sărăcie – a recunoscut, sincer, regele –, dar greutățile ce le vom întâmpina vor fi, sunt convins, un îndemn; căci munca nu e un lucru ușor; ea trebuie să fie o credință, o îmbinare a tuturor forțelor pentru un bine, pentru un scop comun. Acest scop, pe care îl urmărim cu toții, și eu mai presus decât toți, e binele și prosperitatea iubitei noastre țări”⁴.

În finalul mesajului său, Carol al II-lea a empatizat cu suferințele produse de criza financiară mondială, încredințându-i pe cei prezenți că „inima mea e aproape de cei care trec prin greutăți mari și știu că guvernul meu este alături de mine spre a îndrepta această stare de lucruri cât mai repede. Românul și România au cunoscut crize mai grele decât cele de astăzi. Prin răbdare și înțelepciune, poporul nostru a ieșit însă întotdeauna din greutățile prin care a trecut. Tot așa și acum cred că vom ieși din acest impas. Cu acest gând, îndrept urările mele către întregul neam și vă spun tuturor: La mulți ani!”⁵.

Serbarea Anului Nou a fost petrecută de monarh din nou la Patriarhie, în 1 ianuarie 1932, alături de patriarhul României și de premierul Nicolae Iorga. „Negreșit că toți privim cu oarecare grijă ce ne va aduce anul 1932” – a mărturisit regele, arătând că „în această clipă, eu nu pot decât să unesc speranța mea cu speranțele d-voastră și, sunt convins, cu speranțele întregii țări, căci am ferma credință că anul ce începe astăzi va aduce o simțitoare îmbunătățire tuturor stărilor de lucruri, cu singura condiție ca toți să fie înțelegători”⁶. Speranța suveranului stătea tot în înțelepciunea poporului pe care-l conducea și care „a arătat atâta credință și atâta bun simț în zile mult mai vitrege, încât

sunt convins că în zile ca cele de astăzi, de la cel mai mare până la cel mai mic, vor avea toată cuminența pe care trebuie s-o aibă și vor nutri atâta dragoste de neam, încât să muncească într-o colaborare obștească pentru a face binele pe care această țară îl merită”⁷.

Începutul anului 1933 l-a găsit pe rege tot la Patriarhia Română, alături de Întâistătătorul Bisericii noastre și de noul prim-ministru, Iuliu Maniu. A fost pentru Carol al II-lea momentul de a face un bilanț, apreciind că „anul prin care am trecut a fost un an plin de greutăți și plin de griji, și poate nimeni în această țară nu a știut-o și nu a simțit-o mai mult decât mine”⁸. Optimist, suveranul s-a declarat „cel dintâi care să știe ce și cum trebuie să spere întregul meu popor”, motiv pentru care a declarat celor prezenți că „începutul unui nou an este nu numai cea mai potrivită ocaziune de a ne exprima speranțele, dar și un bun prilej, pentru toți acei care cunosc trecutul acestui popor, de a se gândi că ceea ce suferim în ziua de astăzi nu se poate perpetua”⁹.

Din cauza asasinării primului ministru I.G. Duca, în 29 decembrie 1933, regele Carol al II-lea nu a mai rostit un mesaj de Anul Nou și nici nu a mai participat la slujba de la Patriarhie. Va relua acest obicei la 1 ianuarie 1935, când – după obișnuitul serviciu divin de la Catedrala patriarhală – va avea loc o ceremonie specială la Palatul Regal, unde vor fi inaugurate oficial Sala Tronului și salonul de recepție. Răspunzând discursului premierului Gheorghe Tătărescu, regele a făcut un bilanț, arătând că „am avut un an plin de griji și plin de dureri; am avut un an care va lăsa urme adânci în viața tuturor, dar un an care ne

LIBRIS We know BOOKS
 va îndemna să ne reculegem și să ne gândim la ceea ce trebuie făcut pentru această țară¹⁰.

Fiind conștient că „datoria de a conduce un popor nu este o sarcină ușoară” și înțelegând „greaua sarcină care apasă asupra urmașilor noștri”, Carol al II-lea a evidențiat și un „moment luminos” al acelor zile grele: adoptarea de către guvernul Tătărescu a legii pentru asanarea datoriilor agricole, prin ale cărei prevederi s-a „pus o temelie nouă: s-a făcut o revalorizare a avuției țării noastre, care ne va permite, de azi înainte, să pășim spre orizonturi noi¹¹. Suveranul le-a atras atenția miniștrilor prezenți la ceremonie că „o vastă și importantă operă se deschide în calea noastră” și că „am ajuns zile în care metodele vechi nu se mai potrivesc¹²”.

De aceea, șeful statului considera că „va trebui să găsim ceva nou, dar acest ceva nou nu trebuie să fie numai dorința de inovație, ci să izvorască din convingerea profundă că în toată administrația țării noastre sunt lucruri care trebuiesc schimbate¹³. Înțelegând prin administrație nu numai instituțiile ce depindeau de Ministerul de Interne, ci și „întreaga gospodărie a țării noastre, de la cea mai mare până la cea mai mică”, regele considera că „un spirit nou va trebui să însuflețească această țară, un spirit în care dragostea de economie adevărată, dorința de muncă și de randament spornic să stea la baza oricărei acțiuni și a oricărei creațiuni¹⁴”.

Analizând „Cuvântul Regelui”, Stelian Popescu avea să își exprime temerea, în 8 ianuarie 1935, că „vorbele Regelui vor avea și de astă dată soarta seminței din parabola despre care pomenește Evanghelia, sămânță ce a căzut pe pământ sterp și n-a rodit¹⁵. Directorul ziarului „Universul” era

sceptic, știind foarte bine „de câte ori nu s-au spus vorbe de temeii în acești din urmă patru ani și totuși am mers din rău în mai rău, pentru că urechile către cari se îndreptau erau izbite de aceeași surditate care le făcea incapabile de rodire, ca și sămânța căzută în pământ sterp¹⁶”.

Argumentându-și teoria, Stelian Popescu scria că „cinstea și morala sunt cuvinte care se repetă tot mai des în cuvântările Regale, în speranța că va fi cineva care să le dea prețul cuvenit, dar hoții și proștii, și azi, tot așa ca și ieri, sunt în libertate și în dregătorii mari. Iar dacă cineva îndrăznește să-i arate nu numai cu degetul, dar și cu fapte, fulgerele cad asupra lui, fiindcă a avut naivitatea să creadă în vreo îndreptare. Răul este atât de mare, că nici cuvintele Regelui nu mai sunt în stare să-l lecuiască¹⁷. Tocmai de aceea, din cuvântarea suveranului, marele ziarist interbelic considera că „trebuie reținută *ideea înnoirii*, care se dorește. Da!, toată Țara vrea ceva *nou*, vrea ceva care să o rupă cu trecutul, vrea *haină nouă*, dar nu din petece vechi¹⁸. În finalul articolului întâlnim o frază care explică de la sine situația jurnalistului în epoca interbelică: „Cenzura a tăiat mai multe pasagii din acest articol, așa că el nu are, mai ales în partea de la început, înțelesul complet. Față de samavolnicia guvernului, nu există decât o singură sancțiune: judecata opiniei publice¹⁹”.

1 ianuarie 1936 a adus o premieră în modul de comunicare a Mesajului regal de Anul Nou, acesta fiind transmis la noul post de Radio „Bod”, inaugurat în acea noapte prin vocea suveranului, al cărui prim gând s-a îndreptat „către poporul meu, căruia găsesc acest minunat prilej să-i fac, din tot sufletul meu, cele mai calde urări pentru anul ce începe²⁰. „Să fie dat țării, să fie dat poporului, un an plin

de bucurie, un an mănos și pentru toți un an cu mulțumire” – a spus regele, urând tuturor ascultătorilor „La mulți ani, cu bucurie!”²¹.

La recepția ce a avut loc la Palatul Regal, în cadrul căreia premierul Gheorghe Tătărescu a adresat urările membrilor guvernului și ale țării către rege, Carol al II-lea a arătat că „pentru toată lumea, această înnoire a anului este un moment solemn, căci în acest moment trebuie să ne gândim la tot ceea ce s-a putut înfăptui și, îndeosebi, la ceea ce voim și ceea ce putem înfăptui de azi înainte”²². Deși „anul care a trecut a fost un an greu”, suveranul a avut mulțumirea să constate că „cel puțin în interiorul țării, cu toate greutățile, s-a putut îndeplini un program”, guvernul meritând mulțumirile sale sincere. Și pentru anul 1936, Carol avea speranța „în cuminenția și în spiritul de conservare al popoarelor, care ne vor păzi de mai rău”, dar aceasta nu însemna că noi „trebuie să rămânem cu ochii închiși”, căci „acest an va fi un an de veghe, un an de întărire”²³. În finalul mesajului său, regele și-a luat angajamentul solemn să continue „a lucra din răsuputeri și cu toată dragostea, pentru întărirea și înălțarea sufletească a poporului român”²⁴.

În noaptea Anului Nou, la 1 ianuarie 1937, aflat la Sinaia, Carol al II-lea s-a adresat țării prin intermediul Radioului, informându-i pe ascultători că „a devenit un obicei, care îmi place, de a întrebuința acest nou mijloc, ca în aceste prime clipe ale noului an să pot spune întregului meu popor «La Mulți Ani!», să-i aduc urarea mea caldă de dragoste, ca anul care începe acum, 1937, să aducă țării și poporului prosperitate, pace și voie bună”²⁵. Românii aflau de la regele lor că se va „strădui ca țara noastră, cu

ajutorul oamenilor de bine și sprijinit de dragostea și credința tuturor, să facă un pas înainte pe calea progresului și a binelui”²⁶.

Respectând tradiția, în aceeași zi, președintele Consiliului de Miniștri, Gheorghe Tătărescu, și patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea, i-au prezentat regelui felicitările de Anul Nou, la Palatul Regal. „Anul care a trecut cu toate că a fost plin de griji, cu voia lui Dumnezeu și cuminenția oamenilor, a trecut în pace și a dat anumite semne de reînviore și de prosperitate” – a apreciat Carol al II-lea, dorind ca „aceeași voință supremă și aceeași cuminenție să se păstreze și anul ce vine, ca un an de pace și un an de belșug”²⁷.

Amintindu-și că, în urmă cu doi ani, transmisese „o indicație pentru programul de guvernare, program care se rezuma într-un singur cuvânt: gospodărie”, monarhul României Mari observa „cu plăcere că, în anumite ramuri ale activității noastre, s-a ținut oarecum seamă de acest sfat și că acest simțământ – anume că prima grijă a celor chemați să cărmuiască țara trebuie să fie gospodăria – își face din ce în ce mai mult drum în spiritul conducătorilor și s-a impus ca o cerință tot mai acută tuturor locuitorilor acestei țări”²⁸. Membrii guvernului au mai aflat, direct de la sursă, că „sunt trei comandamente superioare, care vor cere pentru țară orice sacrificii: oștirea, drumurile și sănătatea publică”, regele exprimându-și următorul crez: „Cu toate mijloacele restrânse pe care le avem la îndemână, acestea se vor putea înfăptui, în parte, dacă la chiverniseala lor va sta acel spirit de strânsă și cuminte gospodărie”²⁹.

Carol al II-lea a folosit acest prilej festiv pentru a-i povățui pe membrii guvernului asupra administrației

publice: „Atât guvernanților de astăzi, cât și celor care, în decursul vremurilor, vor fi chemați să conducă această țară, le dau acest sfat: dacă vor să păstreze un renume, dacă vor să fie iubiți de această țară și dacă vor ca eu, în calitate de Suveran, să le dau tot sprijinul de care trebuie să se bucure Guvernele mele, să se lase stăpâniți numai de gândul de gospodărie și de noțiunea de utilitate publică”³⁰. În finalul cuvântării sale, șeful statului a simțit nevoia să facă un apel către „cei pesimiști – căci cu cât crezi că lucrurile merg mai rău, cu atât trebuie să-ți dai silința ca ele să meargă mai bine. De aceea, apelul meu la unire, apelul meu la colaborarea sufltească, pe care, rând pe rând și zi de zi, l-am făcut conducătorilor acestei țări, se îndreaptă astăzi către aceia care văd mai mult răul decât binele și care trebuie să priceapă că orișice patimă personală trebuie lăsată la o parte și că numai satisfacerea intereselor țării poate să îndepărteze răul, pe care-l văd ei”³¹. Mesajul era îndreptat, în mod evident, către forțele politice de dreapta, în special către tinerii membri ai Mișcării Legionare, pe care Carol al II-lea simțea nu numai că nu îi poate controla, dar nici nu-i putea convinge să adere la mișcările de tineret pe care suveranul le inițiasse. Din această neputință și neînțelegere principială se va isca un conflict iremediabil între rege și căpitanul Mișcării Legionare, Corneliu Zelea Codreanu, care va duce, în 1938, la lichidarea acestuia din urmă și apoi – ca represalii pentru asasinarea lui Armand Călinescu – la executarea, fără judecată, a principalilor fruntași legionari din țară, în toamna anului 1939.

Și în noaptea Anului Nou 1938, la 1 ianuarie, regele s-a adresat națiunii prin intermediul Radioului, aducând poporului „prin această minunată cale a progresului, cele

mai calde urări de liniște, prosperitate și fericire”³². Carol al II-lea le-a vorbit românilor despre faptul că „pe zi ce trece, România se întărește atât înăuntru, cât și în afară” și „această consolidare atât de îmbucurătoare nu este numai de resortul conducătorilor, ci este sfânta datorie a tuturor românilor de pe acest pământ strămoșesc”³³.

Radioascultătorii au mai aflat de la șeful statului că „strânsa colaborare între Rege, guvern și națiune” constituia „chezășia care să închege, din ce în ce mai puternic, progresele făcute de noi”, căci „oricât de grele ar părea unele clipe ale dezvoltării poporului românesc, noi trebuie să privim în trecutul nostru, să vedem cât adevăr este în zicătoarea că «Românul nu piere»”³⁴. În aceste condiții, îndemnul suveranului era „să ne întărim deci inimile și să privim viitorul cu speranță și încredere”, deoarece „un popor care vrea să trăiască și să propășească trebuie să aibă încredere în viitorul său și, strâns legat într-un ideal comun cu Suveranul său, să lupte, printr-o muncă fără răgaz, la întărirea neamului”³⁵.

În ziua de Anul Nou, la 1 ianuarie 1938, membrii guvernului, în frunte cu primul ministru Octavian Goga, au prezentat suveranului felicitările, într-o ceremonie desfășurată la Palatul Regal – „în care bate o inimă veșnic românească”³⁶. „Adânc mișcat de cuvintele atât de calde și atât de frumoase” rostite de poetul Octavian Goga, Carol al II-lea a precizat că „în eforturile pe care le fac, în fiecare clipă, pentru propășirea și înălțarea neamului meu, aceste urări, așa de bine simțite, îmi vor fi un prețios îndemn să continuu, cu aceeași râvnă și cu aceeași dragoste, opera începută”³⁷.

Cerând membrilor guvernului, înainte de toate, o „întărire a neamului românesc” și „un spirit de dreptate”, regele a mărturisit că „noi nu venim astăzi să inovăm, ci venim să completăm o operă a veacurilor”, căci „suntem un popor care avem dreptul la viață, dar care pricepem – și tot cursul istoriei noastre a arătat acest lucru – că dreptul la viață nu înseamnă asuprairea altora”³⁸. Știind din istorie că „suntem un popor credincios și am fost întotdeauna un popor tolerant”, conducătorul României învrăbite de lupta partidelor politice le-a dat următorul sfat noilor guvernanți: „Ca un guvern venit cu această lozincă nouă a românismului, niciodată în acțiunea Domniilor Voastre să nu uitați ceea ce a arătat în trecut acest popor: pe acest trecut să vă bazați și potrivit acestei lozinci să lucrați”³⁹.

Și la 1 ianuarie 1939, Carol al II-lea le-a vorbit românilor la Radio, transmitând un mesaj de unire. „România are azi mai multă nevoie decât oricând de unirea tuturor fiilor ei într-o singură voință și o singură credință” – a spus regele, arătând că „numai prin strângerea rândurilor în jurul unei Români renăscute, vom găsi puterea de a sta stâncă neclintită împotriva tuturor primejdiilor și vrăjmașilor”⁴⁰. Suveranul a mai făcut un apel ca românii să fie „cu ochii ațintiți înainte, cu ochii ațintiți spre calea de progres pe care pășește țara noastră”, fiecare cetățean trebuind „să găsească în sufletul său sentimentul de patriotism care să-l îndemne să ia și el parte la această operă de renaștere națională”⁴¹.

Primind felicitările membrilor guvernului, în frunte cu patriarhul Miron Cristea, președintele Consiliului de Miniștri, Carol al II-lea a mărturisit – în cadrul festivității de la 1 ianuarie 1939, de la Palatul Regal – că „singurul

meu gând călăuzitor, în anul trecut, a fost acela pe care l-am urmărit cu prilejul noii Constituții: salvarea României. N-a fost numai un gând, ci a fost și o lozincă, un strigăt de alarmă”⁴². Amăgindu-se cu popularitatea pe care măsurile sale ar fi stârnit-o în rândul populației, regele a declarat că a „simțit o deosebită bucurie văzând felul cum țara a răspuns la acest apel, prin voturile unanime ale plebiscitului, precum și avântul cu care s-au făcut înscrierile în Frontul Renașterii Naționale. Este un semn îmbucurător, care dovedește că țara noastră e sănătoasă și știe să răspundă cu înflăcărare la chemarea acelora care îi vor binele”⁴³.

Folosind ocazia de a lăuda opera guvernului, suveranul și-a exprimat convingerea că „orice om de bună credință trebuie să recunoască că s-a făcut o efortare foarte mare și că s-a pus temelia unei mai raționale așezări a statului. Rezultatele mântuitoare se vor vedea pe zi ce trece”⁴⁴. Toate acestea „s-au putut îndeplini într-un ritm așa de viu” doar datorită faptului că „toți au priceput acel comandament al vremurilor noi: munca”. Cum „vremea nu așteaptă pe om”, monarhul le-a arătat miniștrilor că „suntem deci datori să ținem pasul cu ea, ca să ne ajutăm unul pe altul, într-o continuă cale de ascensiune morală și materială”⁴⁵.

Sarcinile pentru noul an, 1939, erau presante. „Ritmul început va trebui urmat fără șovăire” – a declarat șeful statului, convins că „nu ne putem îngădui nicio clipă de popas pe calea atât de frumoasă a renașterii și întăririi României” și că „în aceste clipe, când multe primejdii se pot ivi, toți românii sunt datori să lase la o parte interesele personale și să muncească cot la cot, mânăți de un singur gând: consolidarea națională”⁴⁶. „Consolidarea țării – a subliniat Carol al II-lea – este o datorie față de istorie, față